

Ižanga

RUTH LEISEROWITZ

Thomo Manno kultūros centro kuratoriumo pirmininkė

2014 metų vasarą „Šimtmečio vasara“ pavadintas XVIII tarptautinis Thomo Manno festivalis pradėjo naują penkerių metų festivalių ciklą, kurio *motto* „Modernybės palikimas. Šimtas metų po Didžiojo karo“. Šitaip publika buvo pakviesta artimiausiomis vasaromis pajusti anos epochos cezūras ir tąsas, o sykiu iš naujo įvertinti užmaršties pasiglemžtą meną ir literatūrą dabarties požiūriu ir pagal mūsų laikų problematiką. Žodžio programa, per kurią publika, kaip įprasta, klausėsi iškilių intelektualų pranešimų, buvo skirta Europos kultūrinei istorijai, tačiau akcentuoti ir politiniai procesai Pirmojo pasaulinio karo pradžioje.

Dabar tuos pranešimus galima perskaityti šiame sąsiuvinyje. Jį pradeda istorijos profesoriaus iš Varšuvos Maciejaus Górnio tekstas, pavadintas „Blaivi vasaros dvasia. Rytų ir Vidurio Europos proveržis į naująjį šimtmetį“.

Jis vaizdžiai pateikia nuotaikų Europoje Pirmojo pasaulinio karo išvakarėse geografiją. Straipsnyje klausiama, ar iš tiesų, kaip ne vieną dešimtmetį buvo teigiama, miestuose vyravo gyventojų euforija. Pateikiama daug neretai prieštaringų vaizdų eskizų, nuo lojaliai vykdomos pareigos entuziazmo iki absoliutaus nepritrimo, tie eskizai nesusilieja palyginimuose. Po plačiai – Rygą, Varšuvą, Balkanus – aprėpiančio žvilgsnio seka tekstas „1914: paskutinė Lietuvos vasara“, tai Vilniaus kultūros istoriko dr. Eligijaus Railos makrotyrimas. Pasitelkęs gausius nežinomus šaltinius jis vaizduoja Lietuvos situaciją bei politinę atmosferą Pirmojo pasaulinio karo pradžioje, tą, jo žodžiais tariant, „paskutinę vasarą Rusijos imperijoje.“ Čia labai aiškiai perskaitysime, kad aną vasarą lietuviams karas atrodė labai tolimas. Tai buvo didžiųjų valstybių karas ir, regis, niekas nebylojo, kad po ketverių jo metų stot Lietuvos nepriklausomybė.

Trečiojo straipsnio autorius – vienas tarpkultūrinių Europos tyrimų pionierių Silvio Vietta. Hildeshaimo profesorius emeritas, dalyvavęs festivalyje Goethes instituto kvietimu – asmeniškai pažinojo iškilius XX a. filosofus Martiną Heideggerį ir Hansą Georgą Gadamerį. Jis nuodugniai tyrinėjo romantizmo, moderno ir ekspresionizmo literatūrą, o pastaruoju metu atsi- gręžė į Europos kultūros istoriją bei racionalumą kaip Europos istorijos va- romąją jėgą ir vieną iš globalizavimo veiksnių. Čia spausdinamas jo tekstas pavadinamas „Europietiška literatūros kalba. Ekspresionizmas ir pasaulėžiū- rinis romanas“. Jame nagrinėjami bruožai, ypač būdingi Europos literatūrai ir skiriantys ją nuo kitų pasaulinės literatūros formų. Savo pastebėjimus autorius užbaigia paminėdamas „naujojo žmogaus“ utopiją, sutinkamą ne vienoje ekspresionizmo dramoje ar eilėraštyje, labai aiškiai pabrėždamas, kad ši ekspresionizmo utopija buvo laikoma *smurto atsisakymo* ir *pacifizmo* mokymu, nors visur aplinkui siautėjo nacionaliniai karai.

Tikiuosi, kad šiais trumpais įvadiniais žodžiais sužadinau Jūsų norą paskaityti išties įdomius tekstus apie „šimtmečio vasarą“.